

1) Nederlands in de wereld

1.1) Begrippenkader

WOORD	VERKLARING
Vreemdetaalverwerving	Een taal leren in je eigen omgeving
Tweedetaalverwerving	Een taal leren in de omgeving waar het gesproken wordt.
Interferentie	Bij tweedetaalverwerving treedt er interferentie op, de moedertaal gaat domineren over de tweede taal die aangeleerd wordt. Zo gaat de lerende spreker dingen van de tweede taal en moedertaal met elkaar verwarren.
Pidgintaal	Een mengtaal die is ontstaan door interferentie van de 2 ^{de} taal en moedertaal. Niemand heeft een pidgintaal als moedertaal.
Creooltaal	Als mensen de pidgintaal als moedertaal gaan gebruiken, spreken we van een creooltaal. Een creooltaal is een volwaardige taal met haar eigen grammaticale structuur.
Convergentiemodel	Meerdere talen die samenkomen en één nieuwe taal vormen. <i>(een creooltaal is een vereniging van verschillende taalfamilies)</i>
Divergentiemodel	Eén taal levert een groot aantal dochtertalen op.
Lingua franca	Een taal die als gemeenschappelijk communicatiemiddel wordt gebruikt tussen mensen met verschillende moedertalen. --> Bijvoorbeeld: Engels → LET OP: Het Engels is géén creooltaal!

1.2) Het Afrikaans

TAALFAMILIE	Indo-Europees --> Germaans --> West-Germaans --> Nieuwnederlands --> Afrikaans
WAAR GESPROKEN	✓ Zuid-Afrika en Namibië: kleine gemeenschappen ✓ Immigrantentaal: Canada, Australië, België ✓ 7 miljoen sprekers
ONTSTAAN	✓ Zuid-Hollandse dialecten ==> dochtertaal NL ✓ Invloed inheemse slaven ✓ Taal kolonisten --> Mengelmoes van alles: eigen ontwikkeling doorgaan
VERWANTSCHAP NL	✓ Diminutiefsuffix (verkleinachtersvoegsel) -tje ✓ Zelfstandige naamwoorden ✓ 90% gemeenschappelijke woordenfoerkschat met het Nederlands
TYPISCHE KENMERKEN	(1) ORTHOGRAFISCH --> Vereenvoudiging: y = ei en y, ou = au en ou --> Ze gebruiken dezelfde schrijfwijze voor verschillende klanken --> Fonetische schrijfwijze: circus = sirkus (2) FONOLOGISCH --> Klankveranderingen: z --> s --> zaak = saak ch --> gg

	<p>--> lichaam = liggaam</p> <p>--> Monoftongen vereenvoudigd: <u>nieuws</u> --> nuus</p>
	<p>(3) MORFOLOGISCH</p> <p>--> Deflexie: werkwoorden worden nauwelijks vervoegd ==> STAM</p> <p>--> -tjie als diminutiefsuffix</p> <p>--> Fonetische schrijfwijze: circus = sirkus</p> <p>--> Géén naamvallen (uitzondering: persoonlijke voornaamwoorden)</p> <p>--> meervoud -s meestal, meervoud -n van het Nederlands valt weg</p> <p>--> zaak = zaken in NL</p> <p>--> saak = sake in Afrikaans</p> <p>--> Slechts 1 lidwoord: die</p> <p>--> Bezitsvorm (genitief): se</p> <p>--> Grote taalcreativiteit: nieuwe samenstellingen (recursiviteit!)</p>
	<p>VOORBEELD:</p> <p><i>Ek koop al my klere by die local Pep Stores save more</i></p> <p><i>Jy koop al jou fokken klere by a store</i></p> <p>We zien hier enkele kenmerken van het Afrikaans terug:</p> <p>✓ Deflexie: het werkwoord kopen ('koop') is nauwelijks vervoegd</p> <p>✓ Eén lidwoord: die</p> <p>✓ Meervoud -n valt weg: kleren --> klere</p> <p>✓ Vereenvoudiging medeklinkers: y komt meerdere malen voor.</p> <p>NL: Ik koop al mijn kleren bij de lokale winkel en bespaar meer.</p> <p>AFR: Ek koop al my klere by die local Pep Stores save more.</p> <p>✓ Ontstaan Afrikaans: we zien hier een mengelmoes van Engels en Nederlands ==> kolonisten!</p>

1.2) Het Surinaams

ONTSTAAN	<p>(1) Inheemse talen rond dat gebied</p> <p>(2) EU-kolonisten kwamen --> taalinvloed</p> <p>(3) Slaven uit Afrika kwamen --> taalinvloed</p> <p>(4) Hierdoor ontstaat een mengtaal: Sranan</p> <p>(5) Immigratie: mensen nemen Sranan over (uiteindelijk als moedertaal)</p> <p>--> Sranan wordt een creooltaal.</p> <p>--> Surinaams is ook een mengeling tussen NL en Engels</p> <p>--> Sranan wordt ook gebruikt als lingua franca in hun regio.</p>
SURINAME	<p>Voertaal in Suriname = NEDERLANDS (fungeert ook als lingua franca)</p> <div style="text-align: center;"> <pre> graph TD A[Belgisch-Nederlands] -- green --> C[Surinaams-Nederlands] B[Nederlands-Nederlands] -- green --> C D[GALLICISMEN] -- red --> C C -- red --> E[DIALECTEN] </pre> </div> <p>*Sranan 'verbindt' de mensen echt meer, volgens inwoners.</p>

1.3) Het Frans-Vlaams

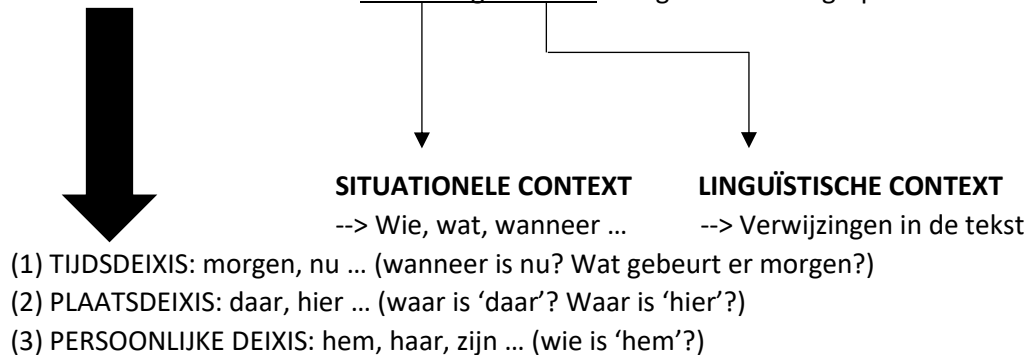
SITUERING	Noord-Frankrijk en van Duinkerke tot Hazebroek.
ONTSTAAN	<p>(1) Westhoek veroverd door Lodewijk XIV</p> <p>(2) 1713: officieel afgezonderd van de Z-NL</p> <p>--> Toch nog veel taalkundig contact: rederijderskamers, onderwijs ...</p>

	(3) Franse revolutie: verbod Nederlandstalig onderwijs (4) Standaardnederlands werd vergeten (5) Toch werd in de streken het beetje verfranste Nederlands doorgegeven --> Zo ontstond het Frans-Vlaams
Bedreigd	✓ Kleinkinderen (Frans opgevoed) kunnen geen Fr-Vlaams spreken met hun grootouders.
Opkomen	✓ Frans-Vlaams is erkend als minderheidstaal ✓ NL mag nu wél onderwezen worden --> NTU zorgt voor ondersteuning. ✓ Lokale verenigingen die opkomen voor het Frans-Vlaams
Voorbeelden	✓ Persoonsnamen --> Vlaamse familienaam, Franse voornaam ✓ Plaatsnamen --> verfranst ✓ Frans-Vlaamse dialecten

2) Taal en context

2.1) Deixis

*Deiktisch woord = woord die taalkundige context nodig heeft om begrepen te kunnen worden.

2.2) SOS communicatie

*Presupposities = je veronderstelt enige voorkennis van de luisteraar/lezer tijdens communicatie.

--> "Elektromagnetische inductie kan door een verandering in flux elektrische stroom opwekken."

→ Gemaakte presupposities:

- (1) De lezer weet wat elektromagnetische inductie (*inductiewet v. Faraday: $U_i = -N \cdot \frac{\Delta\phi}{\Delta t}$ is*)
(2) De lezer weet wat een verandering in flux is (= *verandering in aantal magnetische die door je spoel gaat*)

*In communicatie is er altijd een welbepaald REFERENTIEKADER (kennis van de wereld)

--> Referentiekader afhankelijk van... (1) Interesses (*geen interesse in voetbal = weinig voorkennis*)

Als beide sprekers eenzelfde referentiekader hebben, worden er veel presupposities gemaakt.

(2) Cultuur

--> Multiculturele communicatie: sprekers hebben een verschillend referentiekader.

(3) Afhangelijk van met wie ik leer in de bibliotheek, maak ik veel/weinig presupposities van zijn/haar voorkennis.

*Implicatuur: Taalgebruik is afhankelijk van de context. Bij het communiceren is er ook meestal een onzichtbare boodschap aanwezig. Dit noemen we de implicatuur. Je maakt iets duidelijk (impliceert iets) zonder het letterlijk te zeggen.

--> Bv.: "Meneer, oefening 2 is me niet duidelijk."

--> Letterlijke boodschap: "Meneer, ik snap oefening 2 niet."

--> Verborgene boodschap (implicatuur): "Meneer, ik wil meer uitleg hierover."

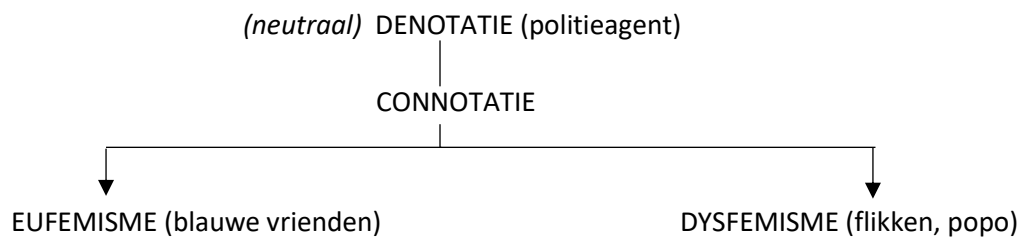
*Taalhandelingen (taalgebruik en haar sociale context) worden bestudeerd in de pragmatiek.

2.3) Pragmatische gepastheid

*Grondregels/maxime's van Grice – basisregels van de pragmatische gepastheid:

- (1) KWANTITEIT: niet teveel vertellen!
(2) KWALITEIT: de waarheid vertellen!
(3) MANIER: juist en direct zeggen wie of wat je wilt/bedoelt!
(4) RELEVANTIE: enkel relevante informatie vertellen!

2.4) Gevoelswaarden van woorden

2.5) De werkelijkheid (= modaliteit)

*Modaliteit = houding van de spreker t.o.v. de werkelijkheid

--> Dit kan getoond worden via modale werkwoorden, bijwoorden, zinnen en intonatie

*Voorbeelden:

- (1) Je let nooit op! --> Ik wou dat je oplette.
- (2) Je stinkt naar zweet --> Vermoedelijk zal een douche je goed doen.
- (3) Je hebt ongelijk --> Je kunt wel eens ongelijk hebben.
- (4) Doe nu niet alsof je van niets weet --> Weet je van niets?
- (5) Je hebt gespiekt! --> Gezien je resultaten moet je wel gespiekt hebben.

3) Taalvaardig

3.1) Grammatica

3.1.1) Onvoltooid verleden tijd

*ONREGLMATIGE WERKWOORDEN: ik zong, wij zongen.

*REGLMATIGE WERKWOORDEN:

Laatste letter in 't ex kofschip?	
JA	NEE
STAM + -TE(N)	STAM + -DE(N)
(Engels ontleende werkwoorden: laatste uitgesproken letter in 't ex kofschip?)	

3.1.2) Voltooid deelwoord

*WERKWIJZE 1:

(1) Maak een verleden tijd van je werkwoord.

(2) Kijk wat je hoort.

--> Hoor je -te, dan eindigt je voltooid deelwoord met een -t!

--> Ik werkte, dus: ik heb gewerkt.

--> Hoor je -de, dan eindigt je voltooid deelwoord met een -d!

--> Ik hoorde, dus: ik heb gehoord.

*WERKWIJZE 2:

Laatste letter van de stam in 't ex kofschip?	
JA	NEE
-T	-D

Bv.: werken --> stam = ik werk --> k in 't ex kofschip --> JA --> ik heb gewerkt!

3.1.3) Voltooid deelwoord van bijvoeglijke naamwoorden (VDBN)

*De VDBN maak je op basis van het voltooid deelwoord, enkel vervoeg je ze (= -e toevoegen):

--> VD = gedood → VDBN = (de) gedode (man)

--> De VDBN fungeert dus ook als adjectief (BN) in de zin.

--> BN = blind --> VD = verblind --> VDBN = (de) verblinde (vrouw)

(verblinden --> ik verblind --> d niet in 't ex kofschip --> ik ben verblind)

--> VD = levend --> VDBN = (de) levende (man)

3.2) Stijl

*Politie stopt auto's vol geiten.

--> Bedoeling: politie houdt auto's vol geiten TEGEN.

--> Verwarring: volstoppen = volproppen --> kan zijn dat politie geiten in auto's letterlijk propt.

*Goede interpunctie (leestekens) is noodzakelijk.

3.3) Onthoudwoorden

*hiertussendoor

*tatoeëren

*groente-extract

*30km-zone

*privilegiëren

*U-vormig

*Prittstift

*21ste-eeuws

*kat-en-muisspel

*naïviteit

3.4) Woordenschat

3.4.1) Woorden op -isme

WOORD	BETEKENIS
Altruïsme --> Hij is écht altruïstisch.	Onbaatzuchtig
Chauvinisme --> Napoleon was een chauvinist.	Overdreven vaderlandsliefde
Recidivisme --> Een ezel stoot zich géén twee keer aan dezelfde steen. Recidivisten wel.	Opnieuw vallen in dezelfde fout/zonde.
Hedonisme --> Hij zegt dat hij een hedonist is. Daarom heeft hij ook zoveel seks (genot).	Leer dat genot het hoogste goed is, de mens dient zijn zinnelijke verlangens te bevredigen.
Dilletantisme --> Wie zegt dat kunst en wetenschap niet verenigbaar is? Vraag maar hoe dillentatisten het dan doen!	Oppervlakkige beoefening van de kunst en wetenschap.
Revisionisme --> Revisionisten kunnen aangeklaagd worden door gelijkenkansencentrum Unia.	Ontkenning holocaust + relativering gruweldaden WOII
Daltonisme	Rood-groenkleurenblindheid
Creationisme --> Het creationisme leeft nog steeds in onze hedendaagse samenleving.	Opvatting dat scheppingsverhalen letterlijk moeten worden genomen.
Anachronisme --> Een farao met een Iphone, dat is anachronisme op zijn puurst.	Een persoon of zaak misplaatst in de tijd, die tot een ander tijdsperk behoort.
Aforisme --> De heks had via haar aforisme sneeuw witje in slaap gebracht.	Korte, pittige spreuk.
Maniërisme --> Maniëristen kunnen hun overladen uitdrukkingsvermogen op vele manieren uiten in de kunst.	Stijl in de kunst, gekenmerkt door overladen uitdrukkingsvermogen

3.4.2) Academische woordenschat

WOORD	UITLEG
Genetisch-genealogisch --> Uit mijn genetisch-genealogisch onderzoek is gebleken dat ik ben geadopteerd...	Genetisch onderzoek naar je voorouders.
Juridische genealogie	Juridisch onderzoek naar je voorouders. (wie zijn officieel je voorouders?)
Sociale genealogie	Als er géén juridisch noch genetisch verband is gevonden tussen twee mensen tijdens een stamboomonderzoek, spreken we van sociale genealogie. Hieronder verstaan we ongehuwd samenleven, nieuw-samengestelde gezinnen ... vriendschappen. Ze zijn ook relevant voor familiebeschrijvingen.

Y-chromosoom	Chromosoom dat voornamelijk codeert voor de mannelijke kenmerken en geslachtsdifferentiatie als man mogelijk maakt 6 weken na de bevruchting (indifferentie periode).
Geslachtsdeterminerend	Iets dat je geslacht bepaald.
Statistisch significant --> Het verschil tussen mannen en vrouwen en hun liefde voor kaas, was statistisch significant.	Een meetresultaat is statistisch significant als verschillen zo groot zijn dat de kans klein is (> 5%) dat ze aan toeval te wijten zijn.
Reconstructie	Iets opnieuw maken, hermaken, opnieuw voorstellen
Potentieel	Mogelijkheid
Relevant	Belangrijk
Detecteren	Opsporen, gewaarwoorden, aantreffen, bemerken, zoeken en vinden ...
Non-paterniteit	Als aangenomen wordt van iemand dat hij je vader is (bv. omdat hij je heeft opgevoed), maar hij dat biologisch niet is (bv. omdat je moeder overspel heeft gepleegd), dan spreken we van non-paterniteit.